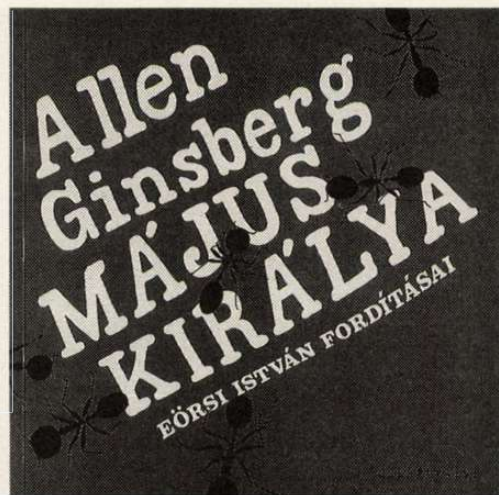


Kozmopolita üdvözlet

A baloldaliság aktualitása



Ismét Budapest vendége a beatnikpápa, Allen Ginsberg, aki a 60-as években feltűnt nemzedék ars poeticáját, az *Üvöltést* fogalmazta meg. A költő, bár már túl van a hatvanon, alighanem a legfiatalabb amerikai bölcs öregember. Ő nem egyszerűen egy divathullámot lovagolt meg, hiszen akkor már a nevére sem emlékeznénk, hanem kifejezett egy olyan érzést, amelyet az angol színpadokon a Dühös fiatalok mozgalma, a mozikban a Free cinema, a zenében pedig a beat képviselt. Allen Ginsberggel és házigazdájával, **Eörsi István** költővel Farkas Zoltán beszélgetett.



– Mit szól ahhoz, hogy tavaly Amerikában egymást érték az etnikai zavargások, kisebbségi lázadások és lázongások?

– Amerika most igazán izgalmas. De tavaly nemcsak lázongások voltak, hanem új elnököt is választottunk. Clintont.

Rabság egy fekete lyukban

– Azt hiszi, hogy Clinton valóban képes lesz változásokat hozni? Ha komolyabban szemügyre vesszük Amerika etnikai konfliktusait, az a benyomásunk, azokat nem lehet az elnök lecserélésével megoldani.

– Az egyik alapvető gond az egészségügyi ellátás, és Clinton majd csak tesz valamit ez ügyben. Továbbá a legfelső bíróság összetételét is meg kellene változtatni, hogy az ne legyen teljesen feketeellenes. De az a fő, hogy Clinton fiatal, ő maga is szív marihuánás cigarettát, érzékenyebben reagál a fiatalok és a feketék gondjaira-bajaira, mint George Bush. Az elképzelhetetlen, hogy Bush marihuánát illeszt az ajkai közé – pedig a feketék erre általában rákényszerülnek. Mindennek a mélyén persze gazdasági okok vannak: sem Clinton, sem más nem tudna minket kiásni az adósság alól, kiszabadítani abból a fekete lyukból, tárnából, amibe Reagan és Bush alatt belesüllyedt Amerika. De legalább Clinton egész pszichológiája más, mint Bushé. Márpedig a faji kérdés alapvetően pszichológiai-szellemi eredetű, éppúgy, mint ahogy az antiszemitizmus is az önöknél, Magyarországon.

– Hallott arról, hogy Magyarországon mi a helyzet?

PARLAMENTI NÓTA /Részlet/ Capitol Air

Nem tetszik a nacionalizmus ha fehér ha fekete
Nem tetszik zsaruk és narkósok közös heroin-üzlete
A Tábornok tweed-jakóban a kongresszus nyakára hág
Az Elnök minden irányban kiépíti hadát

– Igen, állandóan erről hallani. Olvastam Csurka írását a kozmopolitákról. Következő verseskötényemnek éppen ez a címe: Kozmopolita üdvözlés.

– Ön adott egy interjút a Népszabadságnak, ebben azt mondja, hogy kiábrándítja, amit magyar költőtársáról, Csoóri Sándorról hall...

– Igen, mert azt hallottam, hogy nagyon nacionalista lett, és szerintem ez a fajta nemzeti sovinizmus általában együtt jár a faji-etnikai összetartással, és ez rossz érzéseket kelt bennem. Ez elnyomáshoz, esetleg erőszakhoz vezethet. Legutóbb, amikor itt jártam, találkoztam Csoórral – még a kommunista rendszer idején, amikor **Eörsi István** feketelistán volt, és nem léphetett fel velem a színpadon. Akkor Csoóri fogadott egy irodalmi delegáció tagjaként egy budai étteremben...

– Mit jelent önnek az, ha Csurka tanulmányát olvassa? Egyáltalán, ismeri az egész szöveget, nem csak egyes mondatokat?

– A tanulmányt csaknem teljes egészében ismerem, egy amerikai lapban olvastam. Ez pontosan az a szöveg, amit a jobboldali, etnikai kirekesztést követelő amerikaiaktól hallani, a vallási fundamentalistáktól, akik családi értékekről beszélnek és a gyökértelen kozmopolitizmus elutasításáról. Ismerős ez a hatvanas évekből.

Ma egész Európában újraéled a nacionalizmus, a sovinizmus, az agresszió. Németországban a törökökre és a zsidókra támadnak, és egyáltalán, az idegenekre. Szerbiában csata folyik szerbek, horvátok, muzulmánok között...

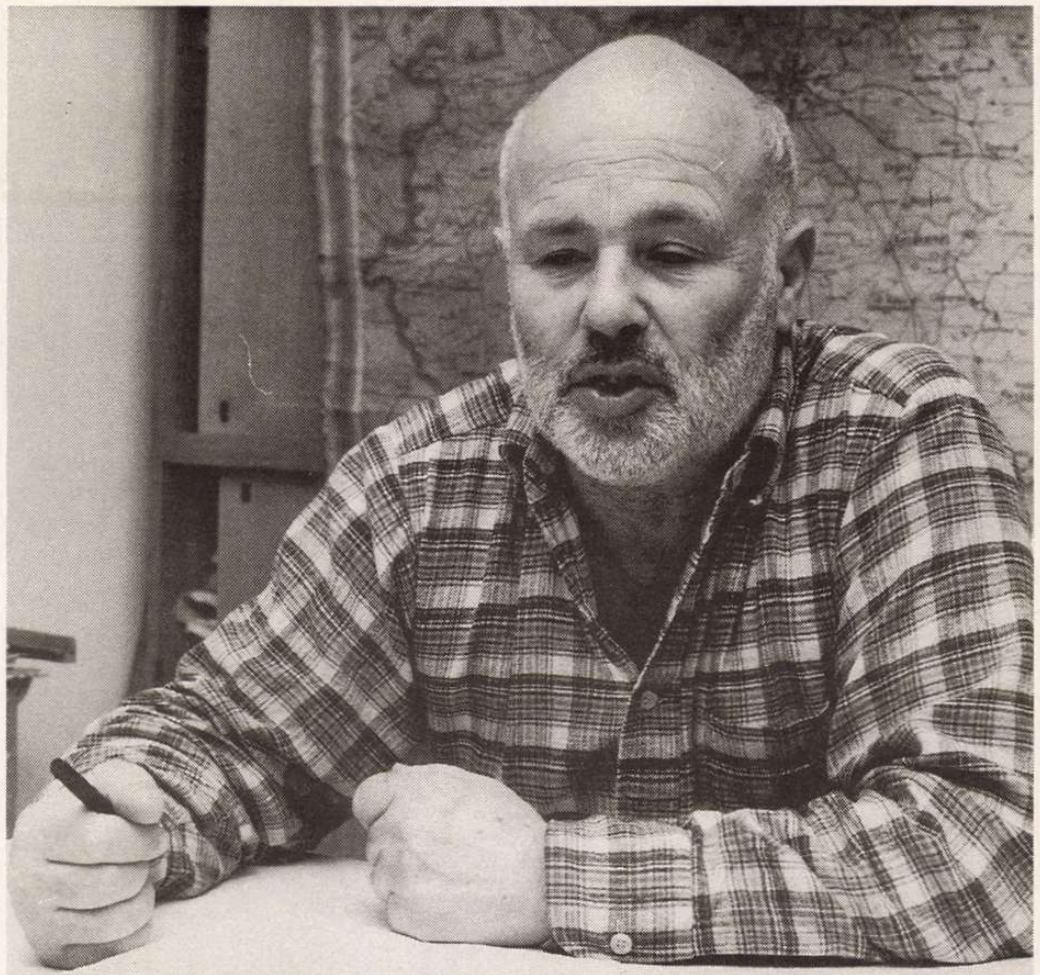
Újra feketelistán?

– De hogyan lehetett volna ezt elkerülni? Hiszen ez Közép-Európa. A történelmünket bizonyosan ismeri...

– Hogyne, de azt is tudom, hogy Szarajevóban több nemzet élt békésen egymás mellett. Többnemzetiségű közösség volt, amíg a Csurkához hasonló politikusok fel nem szították a gyűlöletet, amíg hisztérikus hangulatot nem keltettek. Ebből aztán agresszió lett. Ez elkerülhető lett volna, ha néhány politikus a saját mániáját és neurózisát nem vetíti ki... Inkább pszichológiai kezelésnek kellett volna alávetniük magukat! Az antiszemitizmus is újra és újra feléled Európában, s ez vezetett végül a náciizmus-hoz, de Sztálin idején is volt antiszemitizmus. Nincs szükségünk Sztálinra többé, de hozzá hasonló közép-európai vezetőkre sem.

– Ha húsz évvel korábbi időkre gondolok, régi verseit, főleg az Üvöltést, Magyarországon cenzúrázták. Az úgynevezett négybetűs szavakat kipontozták...

– Amerikában a rádióban és a televízióban nincs cenzúra, mégis igyekeztek a verseimet a legfontosabb médiumokból kitiltani. Egy szenátor, Jesse Holms, akinek a gondolkodása nagyon hasonlít Csurkáéhoz, törvényjavaslattal állt elő a trágár beszédéről. Ezt az ő javaslata szerint be kell tiltani, a rádió és a televízió illet a nap huszonnégy órájában egyáltalán nem közvetíthet. De ez alkotmányellenes volt, és a legfelső bíróság érvénytelenítette. Ekkor újabb törvényt hoztak, hogy trágár beszédet – és ez az én verseimben előfordul – csak éjfél után reggel hatig közvetíthet a rádió. Ezt a törvényt is alkotmányellenesnek minősítették. Most az a helyzet, hogy a verseimet általában reggel hattól este nyolcig betiltják, de este-éjszaka és hajnalban azokat sugározzák. Tehát ez a bizonyos nemzeti-sovinizsma demagógia nálunk is létezik. Holms szenátor megszállt, szélsőjobboldali, sovinizsma, egy cenzor, a salvadori tömeggyilkosok barátja, akiket kormányunk Washingtonban vendégül látott; gyűlöli a fekete embereket.



Eörsi István: „A baloldaliság mindig aktuális lesz, amíg egyenlőtlenség, nyomor, szegénység, háború van”

– Húsz-huszonöt évvel ezelőtt az ön versei a magyar közönség számára elsősorban a szabadságot jelentették: a beszéd, a fogalmazás, a gondolat szabadságát és a szabad életet. Mit jelenthetnek ma a versei Magyarországon? Van erről valami elképzelése?

– Azt hiszem, ezek a versek még mindig a szabadságot jelentik. Nem is oly rég még számos televíziós műsorba meghívtak, de alighogy elfogadtam a meghívásokat, a műsorokat a kormánytelevízió kulturális komisszárjai leállították.

– Itt, Magyarországon?

– Igen, itt, Magyarországon. Szeretném kideríteni, hogy én vagyok-e feketelistán vagy **Eörsi István**. Most még nehezebben lehet kiigazodni, mint a kommunizmus alatt. Lehet, hogy ugyanazok a bürokraták működnek megint, mint akkor – ha nem is mindenki, de néhányan.

– Igen, de azzal is számolni kell, hogy időközben az irodalom szerepe is megváltozott. Az irodalom többé nem olyan fontos, hiszen bárki bármilyen könyvet megvehet. Ebből a szempontból ön, akit félig tiltottak, félig-meddig eltűntek, még előnyt is élvezett korábban.

– De ma akkor is létezik olyan közönség, amelyiket a médiumokat vezető kulturális komisszárak semmibe vesznek: nem teljesítik a nézők-hallgatók kívánságait. Sem Amerikában, sem Magyarországon nincsenek szabad rádiók. Azok a független stúdiók, amelyek igyekeztek a saját lábukon megállni, megszűnnek – főleg a független televíziók. Ez politikai tiltásra történik. Miután én a homoszexualitásról, zsidó háttéréről, a beatmozgalomról beszélek, arról, hogy a marihuána forgalmazását szabályozó törvényeket meg kell változtatni, ezt a keresztény vagy katolikus szélsőjobb nem viseli el: ez nem fér össze a szabadgondolkodás-ellenes felfogással.

– Mit jelenthet a magyar közönségnek ma Allen Ginsberg? Miért fontos az ő szereplése?

EÖRSI ISTVÁN: Egyrészt, mert a szabadság nem a politikai rendszerektől függ, nemcsak attól függ, hogy valaki szabad-e vagy nem – persze, ha az embert becsukják, az korlátozza a szabadságát –, de Allen Ginsbergnél ezen túlmenően egy óriási belső képességről, a szabadság képességéről van szó. A világ különféle fejlett államaiban mindenféle tantárgy van, de mintha ezt a képességet, a szabadságra és az öröme való képességet szinte visszafeljesztenék vagy nem akarnák fejlődésnek engedni. A költészet egyik óriási nagy ereje, ha valóban kibontakozik és erővé tud válni, hogy ezekre a képességekre kinyitja az embereket.

– Ha belegondolunk ezekben a régi versekbe, akkor ezek gazdagságellenesek, bürokráciaellenesek, mi több, kapitalizmusellenesek voltak. Tehát egy árnyalatnyi baloldaliság átlengették ezeket a versmonstrumokat. Ez is aktuális még? Ez a baloldaliság?

– A baloldaliság mindig aktuális lesz, ameddig egyenlőtlenség van, nyomor van, szegénység, háború, amíg a természetet annyira felingerlik, hogy a végén mint egy oroszlan be is kap bennünket. A baloldaliság, akárcsak a szabadság, nem függ politikai divatoktól. A kapitalizmus sohasem lesz szép, nem is azért találódott ki, hogy szép legyen. Sokkal jobb, mint ami nekünk eddig kijutott, de az emberiség végső céljának most sem nevezhető. És a költőknek nem az a céljuk, hogy aktuálpolitikai követelményeket fogalmazzanak meg, hanem az egészet, azt, amit látnak, az emberiség és a saját énjük teljessége szempontjából fogalmazzák meg. Ezek a versek nem kicsit, hanem nagyon is baloldaliak a szóban abban az értelmében, hogy mindenféle elnyomást, a Moloch elnyomását is ellenzik, és ennek az aktualitása, sajnos, nagyon hosszú ideig nem fog megszűnni.